

rechten Gang und einen verkehrten Sinn (मति) habend; wahrscheinlich ist eine unlogische Bildung anzunehmen, so dass an das adj. °गतिमत् noch ein zweites gleichbedeutendes suff. इन् angetreten wäre.

तिर्यग्गम (तिर्यक् + गम) adj. *seitwärts gehend*: तिर्यग्गमेन नागेन समदे-
नाश्रुगामिना MBh. 7, 1162.

तिर्यग्गमन (तिर्यक्* + ग) n. *die Bewegung zur Seite*, neben ऊर्ध्वग-
मन und अघो° Ind. St. 4, 105. 136.

तिर्यग्गुणन (तिर्यक्* + गु) n. *oblique multiplication* COLBR. Alg. 171.

तिर्यग्ज (तिर्यक् + ज) adj. *vom Thiere geboren, ein Thier zum Vater
oder zur Mutter habend* M. 10, 72.

तिर्यग्जन (तिर्यक् + जन) m. *Thier* BHĀG. P. 2, 7, 46. H. 58.

तिर्यग्दिम् (तिर्यक्* + दिम्) f. *eine in horizontaler Richtung gelegene
Weltgegend* (im Gegens. zu ऊर्ध्व und अघस्) H. 169.

तिर्यग्धार (तिर्यक्* + धार) adj. *scharfe Seiten habend*: (वाणैः) तिर्य-
ग्धारैः सुतेजनैः MBh. 7, 1875.

तिर्यग्मास (तिर्यक्* + मास) adj. f. *घ्रा eine in die Quere gehende Nase
habend* R. 5, 17, 32. — Auch तिर्यग्मास wäre gestattet.

तिर्यग्मोद (तिर्यक्* + यव - उद्) n. *angeblich Gerstenkorn* WILS.;
wörtlich: *ein Bauch, der einem wagerecht liegenden Gerstenkorn gleicht*.

तिर्यग्यान (तिर्यक्* + यान) m. *Krebs* TRĪK. 1, 2, 21.

तिर्यग्योन (तिर्यक्* + योनि) m. = तिर्यक् *Thier* M. 7, 149. — Vgl. तै-
र्यग्योन.

तिर्यग्योनि (wie eben) f. *der Mutterleib eines Thieres, der Thierzu-
stand, das Thiergeschlecht* (auch die Pflanzen dazu gerechnet): तिर्यग्यो-
नौ च ज्ञायते M. 4, 200. °योनिमनुप्राप्तः MBh. 13, 3478. °गत 1904. कथ-
मयं द्विजः (Vogel)। तिर्यग्योनाद्यसंभाव्यमानुषस्यमवस्थितः 272. पञ्चधा ति-
र्यग्योनिश्च पशुपत्तिमृगसरिसृपस्यावारान्तेति TATTVA. 45. सूच. 2, 147, 21.

तिर्यग्द्वि (तिर्यक् + द्वि) adj. *in die Quere durchgeschlagen* (sc. सि-
र), Bez. *eines Fehlers beim Aderlassen*: तिर्यक्प्रणिहितशस्त्रा किञ्चि-
च्छेपा तिर्यग्विद्धा सूच. 1, 362, 4.

तिर्यग्मास s. तिर्यग्मास.

तिर्यग्द्वार (तिर्यक् + नि) m. *die Höhle der Thiere, der Thierzustand
als Strafe für böse Thaten*: °गामिन् MBh. 3, 12626. neben अवाङ्गिरय
14, 1008.

तिर्यक् (तिरस् + अच्) P. 6, 3, 94. Vop. 26, 84. 1) adj. m. nom. तिर्यक्, acc. तिर्यक्म्; du. तिर्यग्भ्याम्; instr. sg. तिरश्चा Vop. 3, 146. 148. 165. f. तिरश्चो (auch तिर्यचो nach Vop. 4, 12); *in die Quere —, in die Breite gerichtet, wagerecht* (Gegens. अन्वच् und प्राच्, ऊर्ध्व und अघच्) AK. 3, 1, 34. H. 444. (आपः) ऊर्ध्वं अघाचोः पुरुषे तिरश्चोः AV. 10, 2, 11. केनेदमूर्धं तिर्यक्कात्तरिन् व्यचो कृतम् 24. प्राणेन तिर्यक्काणांति 8, 19. यास्तिरश्चो रू-
पर्यत्पर्यणोर्वन्तपोसु ते 9, 8, 16. 11, 4, 25. ऋचः प्राञ्चस्तत्तत्रो यज्ञेषु तिर्यक्चैः
15, 3, 6. VS. 10, 8. 32, 2. TS. 2, 5, 11, 4. 6, 2, 1, 5. 4, 5. तूणे तिरश्चो निदधा-
ति तस्मादिमे तिरश्चो ध्रुवौ ÇAT. Br. 1, 3, 4, 10. यावानेवार्धस्तावांस्तिर्यक्
3, 1, 3, 3. 6, 5, 2, 8. 15. 7, 1, 1, 18. 4, 1, 44. 8, 1, 3, 10. 7, 2, 10 u. s. w. पञ्च वा
उमा दिशश्चतस्रस्तिरश्च एकोर्धा AIR. Br. 6, 32. KĀTJ. Çr. 17, 1, 10. 13.
LĀTJ. 8, 6, 7. ऊर्ध्वमिश्च तिरश्चोमिश्च विद्युद्भिः KHĀND. Up. 7, 11, 1. —
quer im Wege stehend: इमं कृ न कश्चन तिर्यक्चं तरति AIR. Br. 2, 34.
quer durchfahrend, durchkreuzend: यावन्नो देवास्त्वयि ज्ञातवेदस्तिर्यक्चो

घृत्ति पुरुषस्य कामान् ÇAT. Br. 14, 9, 2, 3. vom Ton: *in der Mitte gehal-
ten* 11, 4, 2, 5. 7. VS. PRĀT. 1, 149. तिरश्चो instr. adv. *in die Quere, in die
Breite, quer durch*: गोर्न पर्व वि र्दा तिरश्चा RV. 1, 61, 12. (त्रिघर्म्यमि)
पृथु तिरश्चा वयसा बृहत्तम् 2, 10, 4. वि प्रथतो तिरश्चा दीर्घं द्राघम् 10, 70, 4.
तिरश्चो loc. dass. ÇAT. Br. 2, 3, 2, 12. तिरश्चाल्लिखिताः KĀTJ. Çr. 17, 8, 14.
12, 1. तिर्यक् adv. *in die Quere, in die Breite, in horizontaler Richtung, seit-
wärts* H. 1515. an. 7, 19. MED. a v j. 15. तिर्यग्वा इदं वृत्ते पिप्पलमाकृतम्
ÇAT. Br. 3, 7, 1, 12. 1, 7, 4, 12. तिर्यग्विक्रामति ÇĀNĪH. Çr. 4, 12, 6. KĀTJ.
Çr. 8, 6, 6. VS. PRĀT. 1, 122. 123. तिर्यक्प्रतिमुखागते M. 8, 291. वीक्षमा-
णा दिशः सर्वास्तिर्यग्ध्वं च सर्वतः R. 6, 22, 5. ऊर्ध्वं तिर्यग्धश्चैव यावती ज-
गतो गतिः MBh. 2, 1396. ARĀG. 10, 27. R. 2, 23, 4. सूच. 1, 66, 5. 96. 16. 257,
20. BHĀRṬ. 1, 43. MEGH. 52. 58. VARĀH. BRH. S. 32, 7. 46, 19 (20). 52, 55.
58, 42. H. 600. 652. 1034. तिर्यग्घातिन् (गज्ञ) 1221. तिर्यग्प्रज्ञानमैतत् MBh.
1, 3009. 16, 78. R. 2, 23, 5. 6, 100, 11. ad ÇĀK. 69, 2. KUMĀRAS. 5, 74. KA-
THĀS. 22, 113. AMAR. 35. SĀH. D. 71, 10. तिर्यक्कृत्य oder तिर्यक्कारम् *bei
Seite gelegt habend* so v. a. *nach vollbrachter Arbeit* P. 3, 4, 60; vgl. ती-
र्य्. — 2) m. und n. *das in wagerechter Stellung gehende Thier* (im Ge-
gens. zur aufrechten Stellung des Menschen), in engerer Bed. *eine Am-
phibie*, in weiterer Bed. auch *die Vögel*, bei den Ġaina (H. 20) auch
die Pflanzen (vgl. तिर्यग्योनि) *und die anorganische Welt*, = पशु H. 1216.
= विद्वंगादि MED. a v j. 15. तिर्यक्तु च न ज्ञायते MBh. 12, 10488. R. 1, 13,
11. JĀĠĀ. 2, 242. पापानि तु नरः कृत्वा तिर्यक् ज्ञायते MBh. 13, 5523. तिर-
श्चो चाम्बुचारिणाम् M. 12, 57. PAÑĀT. II, 34. HIT. I, 80. KUMĀRAS. 1, 49.
VARĀH. BRH. S. 45, 56. 68, 109. 145. BHĀG. P. 3, 10, 19. 6, 13, 16. AK. 1, 1,
6, 4. 2, 5, 41. तिर्यक्चं मानुषं वापि PAÑĀT. III, 119. देवतिर्यङ्गरादिषु BHĀG.
P. 1, 2, 34. देवो मनुष्यास्तिर्यग्वा 4, 29, 29. ओषध्यः पशवो वृक्षास्तिर्यक्चः
(KULL.: कूर्मादयः) पत्तिपास्तथा M. 5, 40. कृमिः — जन्तुः — तिर्यक् — कूर्मः
MBh. 13, 5495.

1. तिल्, तिलैति und तिलैयति ölig —, fettig sein DHĀTUP. 23, 62. 32, 67.
Wohl nur eine aus तिल geschlossene Wurzel.

— प्र. प्रतिलामि VS. 23, 24. Nach MAHĪDH. = तिल्यामि, aber weit
eher = प्रतिरामि von 1. तर.

2. तिल, तिलति gehen, sich bewegen DHĀTUP. 15, 27. — Vgl. तिल्.
तिलं vedisch, तिलं klassisch ÇĀNT. 2, 4. m. 1) die Sesampflanze,

Sesamum indicum Lin., und ihre Körner, welche gegessen wer-
den und ein gutes Oel liefern. AK. 2, 4, 2, 56. 9, 19. H. 1179. AV.
2, 8, 3. व्रीहि, यव, माय, तिल 6, 140, 2. 18, 4, 32. VS. 18, 12. ÇAT. Br.
9, 1, 4, 3. 14, 9, 2, 22. KĀTJ. Çr. 10, 2, 12. ĀÇV. GRHJ. 1, 9, 17. 4, 4, 7. GOBH.
2, 9, 3. 4, 2, 24. 5, 26. KAUC. 8. 93. 122. KHĀND. Up. 5, 10, 6. ÇVETĀÇV. Up.
1, 15. (मुजः) खड्गेन — निकृत्तस्तिलकाण्डवत् MBh. 3, 16081. 6, 5280. 10, 431.
— M. 3, 210. 234. 235. 255. 267 u. s. w. MBh. 3, 1228. 13, 3315. fgg. 3440.
fgg. सूच. 1, 34, 4. 132, 5. 296, 5. विक्रीणाति तिलैस्तिलान् । लुञ्जिता-
नितैः PAÑĀT. II, 68. 121, 11. fgg. अनुद्योगेन तैलानि तिलैभ्यो नासुमर्ह-
ति HIT. Pr. 29. तिलाश्चम्पकसंज्ञेपात्प्राप्रवृत्त्यधवास्ताम् । रसो न भद्य-
स्तद्भ्यः KĀM. NĪTIS. 5, 7. नासाभ्येति तिलप्रसूनपद्वीम् Git. 10, 14. BHĀG.
P. 1, 13, 29. धेनुं तिलानां ददतः MBh. 3, 12727. 8065. 13421. 13, 3286. ति-
लपात्रप्रयोग Verz. d. B. H. No. 1132. ein Sesamkorn als Ausdruck für
etwas überaus Kleines (vgl. तिलशस्): गर्भास्ते तिलसंमिताः HARIV. 803.